

KOPSTUKKEN

JORIS DEUR

directeur en eigenaar
ZZDP ARCHITECTEN

‘NU MENSEN MOETEN DEUGEN, MOETEN GEBOUWEN DAT OOK!’

Zijn jonge jaren in de VS hebben hem gevormd voor het leven, zegt Joris Deur, de D van het gerenommeerde architectenbureau ZZDP Architecten. Het bureau is bekend van onder meer de Rembrandttoren en de Dreef Residential Tower bij de Johan Cruijff Arena, met 131 meter binnenkort de hoogste woontoren van Amsterdam. Wellicht is hij voor Nederlandse begrippen daarom nogal straightforward. Maar er is nogal wat loos in de samenleving momenteel, meent Joris Deur. Hij is zeer begaan met de weerslag daarvan op de vastgoedwereld in het algemeen en de architectuur in het bijzonder.

‘Dingen gaan gewoon niet van nature van een leien dakje, het gaat er altijd om dat je doorgaat.’

De politieke partijen CDA, PvdA en zijn eigen VVD, oftewel het jarenlange establishment in de vaderlandse politiek, hebben decennialang onze gezamenlijke waarden onvoldoende gedefinieerd. Nederland is net als de VS eigenlijk een immigratieland geworden, stelt Deur. ‘Dan moet je zorgen dat alle mensen uitdragen waar Nederland voor staat. Dat is niet gelukt, zodat nu groepen mensen zich hier niet thuis voelen, wat geregeld tot problemen leidt. Zoals we onlangs in heftige mate in Amsterdam zagen. We moeten terug naar de basis. Voor de grap zei ik laatst op een diner dat we terug moeten naar de verzuiling. Maar er zit een kern van waarheid in: we zijn ontzuild en er is niets voor in de plaats gekomen, geen nieuwe gezamenlijke identiteit. Dus voor nieuwe groepen in ons land is het ook moeilijk om zich aan te passen, want wat zijn eigenlijk onze waarden? Zij kunnen alleen maar terugvallen op hun eigen waarden.’

OPLEGGEN | Juist het brede maatschappelijke draagvlak is daarbij cruciaal. Bij de klimaatanpak is dat helemaal fout gegaan. Joris Deur: ‘We zijn het van bovenaf gaan opleggen: de windmolens, de zonnepanelen, de warmtepompen. De burger wordt gepijnigd met het tempo en de indringendheid van de boodschap, dat iedereen moet bijdragen aan het oplossen van het klimaatprobleem, met zo’n keiharde energietransitie. Het aanpakken van vervuiling en uitstoot zou op een veel normaler tempo moeten gaan, dat mensen begrijpen en kunnen bijbenen. Zo’n burgerinitiatief Klimaat vind ik dan ook heel goed, om met elkaar de essentie en het tempo te bepalen. Wat is nou onze gemene deler?’ Voor een klein land is allemaal wel een stuk ingewikkelder dan voor een land als de Verenigde Staten, want ja, echte macht hebben we natuurlijk niet.

Deur: ‘Wat mensen verbindt is dat je een machtig land bent, dat invloed heeft op de wereldpolitiek, dat je een sleutelrol kunt spelen. De intrinsieke trots ontbreekt.’

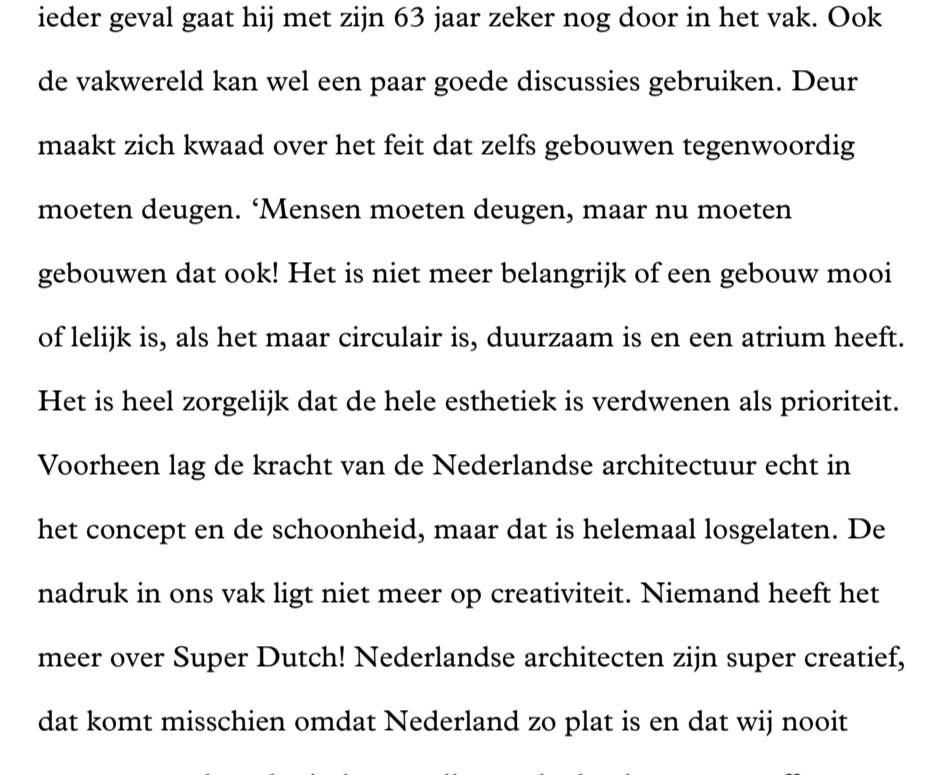
HOOP EN REALISME | Die duidelijke boodschap om de benodigde verbinding in ons land te brengen komt ook niet vanuit het koningshuis, door teveel fouten is hun rol verbleekt aldus Deur. Vanuit het bedrijfsleven dan wellicht? CEO Heineken Dolf van den Brink deed onlangs in het FD een poging. Deur: ‘Hij had het over hoop en realisme, en over het geloof in een duurzame, inclusieve en sterke economie. Dat mag allemaal wel kloppen, maar het is te technocratisch...wie bereikt hij hiermee? De bierdrinker? Want juist die moet hij aanspreken! Zijn eigen doelgroep! Is de bierdrinker niet gewoon trots op het feit dat wij op heel weinig ruimte relatief heel veel presteren en dat het hier nog steeds best gezellig is?’ Hoe zit dat dan voor ZZDP en Joris Deur zelf, vanuit de maatschappelijke rol die architectuur heeft? Deur: ‘Misschien is zo’n grote economie in zo’n klein landje wel onze allerbelangrijkste waarde. Laten we het woord “landje” maar even achterwege laten! En dat allemaal in een grote mate van vrijheid. Die vrijheid zullen we opnieuw moeten gaan uitvinden, die zal begrensd moeten worden, met name de vrijheid in de Ruimtelijke Ordening! Want vrijheid en humor zijn en blijven belangrijk voor ons, maar provocatie is dat niet. Demonstratierecht kan uitlopen op pure provocatie.’

‘NEDERLAND IS, OP DE BINNENSTEDEN NA, EXTREEM LELIJK GEWORDEN’

VERDWENEN ESTHETIEK | Zelf heeft Joris zich ook altijd in meerdere of mindere mate wel met de politiek bezig gehouden, bijvoorbeeld in de partijcommissie voor de ruimtelijke ordening. In ieder geval gaat hij met zijn 63 jaar zeker nog door in het vak. Ook de vakwereld kan wel een paar goede discussies gebruiken. Deur maakt zich kwaad over het feit dat zelfs gebouwen tegenwoordig moeten deugen. ‘Mensen moeten deugen, maar nu moeten gebouwen dat ook! Het is niet meer belangrijk of een gebouw mooi of lelijk is, als het maar circulair is, duurzaam is en een atrium heeft. Het is heel zorgelijk dat de hele esthetiek is verdwenen als prioriteit. Voorheen lag de kracht van de Nederlandse architectuur echt in het concept en de schoonheid, maar dat is helemaal losgelaten. De nadruk in ons vak ligt niet meer op creativiteit. Niemand heeft het meer over Super Dutch! Nederlandse architecten zijn super creatief, dat komt misschien omdat Nederland zo plat is en dat wij nooit onze eventuele esthetische onvolkomenheden kunnen vereffenen in een glooiend landschap! Daar gaat het te weinig over. Het moet weer gaan om de kernwaarden van de architectuur. De BNA heeft inmiddels deze boodschap begrepen en zijn terug naar de basis van het vak! Nederland is extreem lelijk geworden. Nou ja, niet alles natuurlijk, de binnensteden zijn juist heel mooi opgeknapt. Het gaat meer om de randen van de steden, daar is het grandioos misgegaan. Kijk maar naar de logistiek. De logistieke voorraad is nu groter dan de kantorenvoorraad. Deze voorraad is in tien jaar tijd ruim verdubbeld, een verdubbeling waar de kantorenmarkt 40 jaar voor nodig had.’

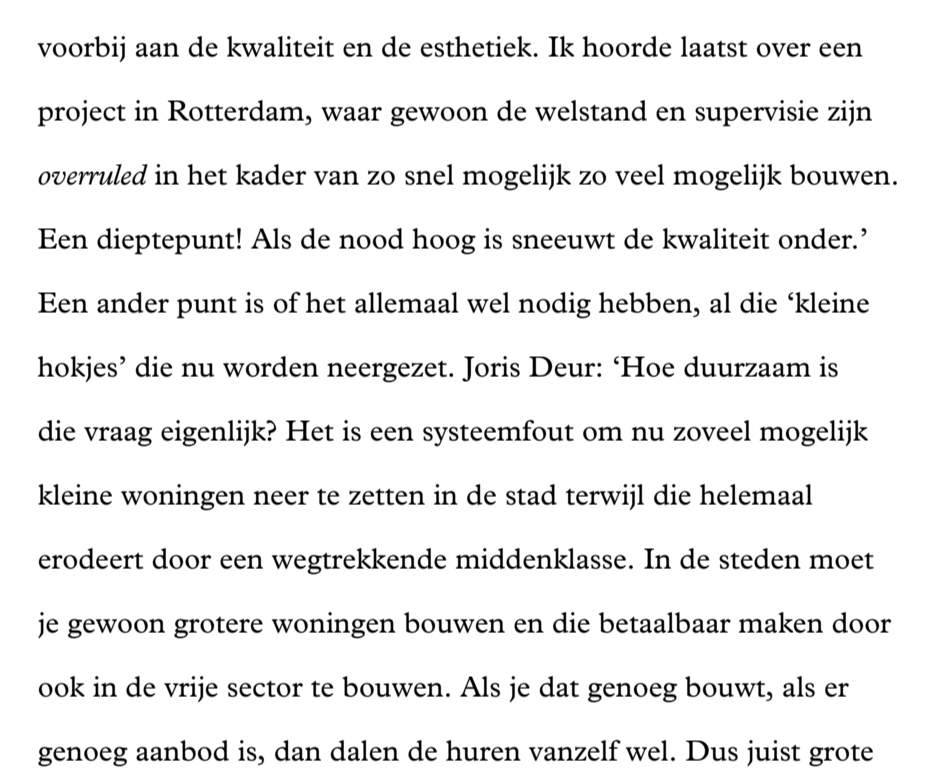
SYSTEEMFOUT | De vastgoedsector zou juist nu een belangrijke bijdrage aan de staat van het land moeten leveren. Maar op dit moment is alles gericht op de woningbouwopgave, waarbij kwantiteit voorop staat. ‘Hier gaat men in de snelheid ook helemaal voorbij aan de kwaliteit en de esthetiek. Ik hoorde laatst over een project in Rotterdam, waar gewoon de welstand en supervisie zijn overruled in het kader van zo snel mogelijk zo veel mogelijk bouwen. Een dieptepunt! Als de nood hoog is sneeuwt de kwaliteit onder.’ Een ander punt is of het allemaal wel nodig hebben, al die ‘kleine hokjes’ die nu worden neergezet. Joris Deur: ‘Hoe duurzaam is die vraag eigenlijk? Het is een systeemfout om nu zoveel mogelijk kleine woningen neer te zetten in de stad terwijl die helemaal erodeert door een wegtrekkende middenklasse. In de steden moet je gewoon grotere woningen bouwen en die betaalbaar maken door ook in de vrije sector te bouwen. Als je dat genoeg bouwt, als er genoeg aanbod is, dan dalen de huren vanzelf wel. Dus juist grote woningen bouwen in de steden voor de middenklasse en in de buitengebieden de kleinere woningen, bijvoorbeeld voor ouderen die dan weer een gezinswoning achterlaten. In de discussie over de woningbouwproductie gaat het nooit over het maatschappelijke mechanisme, het gaat alleen over aantallen.’

‘HET IS EEN SYSTEEMFOUT OM NU ZOVEEL MOGELIJK KLEINE WONINGEN NEER TE ZETTEN IN DE STAD. ZO ERODEERT DE STAD DOOR EEN WEGTREKKENDE MIDDENKLASSE, DIE HEBBEN GROTERE WONINGEN NODIG!’

DUIDELIJKHEID VOOR ALLES | Wat zijn voor Deur als ondernemer zijn eigen waarden van waaruit hij werkt? ‘Misschien heel simpel, maar gewoon altijd de essentie benoemen van waar het nou echt om draait. Gewoon duidelijk zijn. Ik vind dat je altijd helder moet zijn, ook al kan dat confronterend zijn. Het wordt je alleen niet altijd in dank afgenomen als je zegt hoe het zit. Mensen vinden je stellig, en misschien populistisch of reactionair. Er is niks mis met gezond populisme, maar wel gezond! Maar ja, weet je, dat heeft voor mij te maken met mijn Amerikaanse tijd, die mij heeft gevormd. Als architect heb ik een Amerikaanse opvoeding gehad. Hoog niveau en duidelijkheid voorop!’ Zaken als esthetiek, techniek en methodiek zijn er dan ook met de paplepel ingegoten. Joris Deur: ‘Een hele rationele aanpak. Gewoon iets moois maken, heel gedisciplineerd een bepaalde methodiek volgen. Dat is hoe ik mijn projecten wil doen en dat zit ook zeker in het DNA van ons bureau. Ik snap al die intellectuele verhalen wel, maar heb zelf niet de behoefte om die uit te dragen als architect. Soms kunnen dingen ook verrassend simpel zijn.’

SCHULDGEVOEL | Wat zou Deur doen als hij in de gemeenteraad zou zitten? Stellig: ‘Gelijk stoppen met die symboolpolitiek en zaken echt oplossen! Amsterdam heeft natuurlijk ook wel de neiging om heel groot te denken. Zo van, we zijn een metropool, en we hebben grote gedachten. Dat is allemaal mooi. Maar je ziet dat er uiteindelijk toch wordt geregeerd met een dorpsmentaliteit. Het gaat over lullige details, of de vergezichten zijn zo groot dat een heldere lijn ontbreekt. Er zit niets tussen de grote lijn en de alledaagse realiteit. Maar je moet toch plannen hebben die enigszins in de nabije toekomst liggen. Het is goed om versnellingslocaties aan te wijzen maar dan weer niet tien tegelijk. Er is kortom prioriteit nodig om echt iets te realiseren.’ En zo wordt het al snel achter de feiten aanhollen. Een voorbeeld. ‘Het is mooi om geld te spenderen aan het oplossen van armoede. Maar het is nog beter om het op systemisch niveau aan te pakken, door te zorgen dat de middenklasse in de stad woont. Dat is nu onder de 30%! Er moeten veel meer woningen gebouwd worden in de middenhuur, dat gaat echt niet goed. De target van de Gemeente Amsterdam was 3000 woningen in dit segment en het zijn er 300 geworden! In dit segment is de erfpacht veel en veel te hoog! Een grote middenklasse zou hogere belastingopbrengsten kunnen genereren voor de stad. Zo worden dingen gewoon veel simpeler. Nu zijn we bezig met allerlei potjes te creëren, teneinde structureel verkeerd beleid glad te strijken. De omgekeerde wereld! Pleisters op de wonden plakken om van je schuldgevoel af te komen.’

‘DOORZETTINGSVERMOGEN TONEN IS GEMAKKELIJKER ALS JE PLEZIER HEBT IN HET LEVEN’

PLEZIER IN HET LEVEN | Zo komt het verhaal toch steeds weer terug naar het opnieuw formuleren van gezamenlijke kernwaarden. Joris Deur: ‘Zo werkt het in Amerika. Je staat met elkaar achter die waarden of je ligt eruit. Misschien een goed idee om hier ook een burgerinitiatief op te organiseren, vanuit alle gelederen uit de bevolking. Die waarden moeten we ook echt met z’n allen gaan bepalen.’ Als ‘doorzetter’ ziet Joris zijn eigen succes en drive als een pad waarop zaken nu eenmaal vaak bevochten moeten worden. ‘Ik heb ook zaken overwonnen natuurlijk. Het gaat niet altijd goed. Je gaat door veel dingen heen die de mensen in de buitenwereld niet weten. En in het bureau heb ik intern veel strijd gehad de eerste jaren dat ik hier zat. Na de fusie liep ik tegen heel veel dingen aan, zoals een interne strijd over ambities en het te voeren beleid. Maar uiteindelijk heb ik het eerst alleen en daarna met mijn partner Adam Smit tot een succes gemaakt. Het heeft wel veel kracht gekost. Dus nee, dingen gaan gewoon niet van nature van een leien dakje, het gaat er altijd om dat je doorgaat. Doorzettingsvermogen tonen is makkelijker als je plezier in het leven hebt, dat is de drijfveer!’ Wat maakt Joris Deur zoal blij? ‘Nu ja, gewoon een leuk uitje met elkaar, lekker eten met iemand op vrijdagavond. En gewoon iets gezelligs, zoals een voetbalwedstrijd, een tripje naar het buitenland. Gewoon de leuke dingen van het leven. Als architect zijn er natuurlijk plannen gesneuveld en competities verloren, maar ik heb ook ontzettend veel wél kunnen bouwen. Ik ben nu eenmaal iemand die altijd op zoek zal zijn naar de dynamiek van het leven.’

